

Мирча Маран

Висока школа струковних студија за образовање васпитача
„Михаило Павлов“, Вршац
mirceam@live.com

Румуни у Банату. Особености идентитета

Присутни у четрдесетак насеља на простору српског Баната (АП Војводина), Румуни су од најстаријих времена били саставни део једне мултиетничке, мултикултуралне и мултиконфесионалне средине, која је задржала те своје карактеристике до данашњих дана. Различите форме испољавања идентитета овог становништва чине га по много чему специфичним. Поред националног и етничког – румунског идентитета, присутне су још и многе друге форме идентитета, као што су идентитет припадности држави у којој живе – некада југословенски, данас српски, па регионални – банаћански, који је у појединим ситуацијама прилично наглашен код већине припадника ове мањине, затим локални, који је везан за припадност месту рођења или боравка, и најзад верски, првенствено православни, који се најчешће допуњује са националним идентитетом. Све те врсте идентитета преплићу се међусобно, допуњују се, али понекад проузрокују и одређену конфузију, неодређеност и међусобно потискивање и сукобљавање. Ове закључке потврђује и наше истраживање, које смо спровели међу ученицима завршног разреда средњих школа крајем прошле године, чије смо резултате приказали у овом раду.

Румуни представљају једну од националних заједница које су дале свој допринос стварању тзв. банатске цивилизације, тако да не можемо говорити о

Банату а да се не осврнемо на улогу коју је овај народ одиграо током протеклих векова у стварању историје овог по много чему специфичног простора, који од давнина одликују етничка, културна и конфесионална шароликост, међусобни додири и прожимања разних утицаја. Речено се односи на цео историјски Банат, област која се током последњег миленијума налазила у саставу разних држава, али је у скоро читавом том периоду

Кључне речи:

идентитет, Румуни, Банат, мањина, билингвизам

задржала карактер једне пограничне територије, подложне разним утицајима. Када је након Првог светског рата Банат подељен између Краљевине СХС и Румуније (један мањи део је припао и Мађарској), у југословенском, односно српском делу Баната остало је четрдесетак насеља у којима је живело румунско становништво (Рори 1976, 3–12). Подела није означила и крај мултиетничког и мултикултуралног Баната са обе стране границе, тако да су ове одлике присутне до данашњих дана.

Питање идентитета Румуна у Банату представља посебно занимљив проблем, који има много специфичног у себи, како у односу на сународнике који живе у матичној држави, тако и у односу на суграђане – припаднике већинског српског народа и других националних заједница, који живе на просторима оног дела Баната који се налази у саставу Републике Србије. Корене тог идентитета треба тражити у специфичним историјским условима у којима се ово становништво налазило у прошлости. Све до појаве националног идентитета, крајем XVIII и почетком XIX века, можемо говорити само о етничком идентитету овог становништва, које су – како суседни народи и њихови суграђани, тако и представници власти оних држава које су господариле Банатом – називали Власима. Појам *Румун* (*rumân* у банатском дијалекту румунског језика, односно *român* у књижевном језику) био је све до половине XIX века само у интерној употреби, односно, тако су себе називали припадници овог народа. Срби су такође за Румуне користили назив *Власи*, да би тек од времена Револуције 1848–49. почели да их називају Романима, односно – касније, Румунима, иако је појам *Влах* био спорадично коришћен још једно одређено време.

Тај етнички идентитет, присутан вековима, допуњавао се са конфесионалним, православним идентитетом, што је пре свега утицало на односе са једноверним Србима (заједно су, у саставу Хабзбуршке монархије, чинили тзв. илирску нацију), са којима су се Румуни налазили под истом црквеном јурисдикцијом (у отоманско доба – у саставу Пећке патријаршије, а преласком Баната под хабзбуршку власт – у саставу Карловачке митрополије). Суживот на истом простору, често у мешовитим насељима, у саставу исте православне црквене организације, која је играла итекако значајну улогу у тадашњем друштву, допринео је даљем зближавању два народа, што је имало за последицу снажне међусобне утицаје у језику, веровањима, фолклору, начину живота, а често се завршавао асимилацијом, обично бројчано инфериорног народа у једном месту.

Стварање румунског националног идентитета, под утицајем делатности 'Ердељске школе' (*Școala ardeleană*), чији су главни представници били гркокатоличке вероисповести, захватило је јачим или слабијим интензитетом и најудаљеније делове румунског етничког простора у Банату. Тај процес је, између осталог, карактеристичан и по истицању захтева за црквеном самосталношћу православних Румуна, а у нашем делу Баната је био најизраженији међу румунским грађанством у Белој Цркви, да би пун замах достигао у револуционарним догађајима 1848–49, како у поменутом граду тако и у појединим руралним насељима у околини Вршца и Панчева. У тренутку када је призната самосталност румунске православне цркве у

Хабзбуршкој монархији (крајем 1864. године), у етнички хомогеним насељима и у мешовитим насељима у којима се осећала делатност румунске интелигенције из редова свештенства и учитеља већ можемо говорити о јасно дефинисаном националном идентитету румунског становништва. Тај идентитет је, међутим, недостајао у свом пуном облику у неким мешовитим насељима у којима се, услед великог броја мешовитих бракова и непостојања локалне интелигенције, национална свест Румуна споро развијала, што је на крају резултирало бржом или споријом асимилацијом у тим насељима (поменућемо неколико таквих насеља у Банату, као што су Борча, Сефкерин, Црепаја, Јасеново, Кајтасово, Кусић, Парта и др.). У тим насељима, наиме, румунска православна црква није успела да организује своје парохије, зато што је национално индиферентно румунско становништво, са још неизграђеним националним идентитетом, било вољно да остане у саставу српске парохије. У другим мешовитим српско–румунским насељима извршена је црквена деоба између Срба и Румуна (Бела Црква, Банатско Ново Село, Долово, Мраморак, Делиблато, Алибунар, Орешац и др.), тако да је кроз цркву, школу и културни аматеризам изграђен и учвршћиван румунски национални идентитет. Упркос томе, заједнички живот и међусобни утицаји, а пре свега мешовити бракови, утицали су на то да се у појединим горепоменутих местима број Румуна током времена смањи до те мере да у новије време више није било ни довољно ученика који би похађали наставу на румунском језику, те се због тога румунска одељења гасе (пример Делиблата, Мраморка, Глогоња и др.). То је био један природан процес, који је текао спонтано и који није могао да буде заустављен упркос живим културним и просветитељским активностима локалних румунских интелектуалаца.

Период између два светска рата донеће одређене промене када је реч о идентитету Румуна са ових простора, услед нових услова створених распадом Аустроугарске монархије и преласка западних делова Баната у састав југословенске краљевине. Национални идентитет не нестаје, напротив, он у већини случајева добија на интензитету, као нека врста реакције на новонасталу ситуацију у којој су се сада нашао насеља у западним деловима Баната, одсечена од сабраће са територија које су ушле у састав матичне државе Румуније. Идентитет се градио и чувао неговањем традиција и обичаја, аматерским културним активностима, али се наговештаји појаве неких нових компоненти националног идентитета јављају већ у годинама када је румунска мањина почела да се интегрише у политички систем Краљевине, и то од 1923. године, када је дефинитивно завршено разграничење у Банату и када су нестале и последње илузије оних који су се надали његовој другачијој подели. Те године је основана Румунска странка у Краљевини СХС, која ће поред румунске православне цркве бити главни носилац свих националних активности током двадесетих година. Та нова компонента се односи пре свега на прихватање реалности припадања новој држави, те прихватања њеног уређења, закона, језика, династије. Елементи двојног идентитета су постојали и у периоду хабзбуршке, односно аустроугарске власти, али се сада мењају у смислу појаве новог, југословенског идентитета (нарочито од времена Шестојануарске диктатуре), као идентитета припадности новој држави.

Југословенски идентитет ће добити нове садржаје у годинама после Другог светског рата, када је спровођењем националне политике у периоду ‘агитпроп културе’ југословенски комунистички режим успео да себи приближи Румуне у Банату, који се од тог времена заиста и осећају као неотуђиви део југословенског друштва (Maġan 2009, 337–343). Криза тог идентитета ‘југословенских Румуна’ настала је деведесетих година, у току распада СФРЈ, када је услед растућих међунационалних тензија и међу Румунима поново интензификован национални науштрб државног идентитета. То се испољило нарочито кроз ‘ренесансу’ традиционалних културних вредности, делимично заборављених у ‘златно доба’ социјалистичке Југославије, а пре свега кроз појачане активности у свим областима културног живота, кроз појаву локалне штампе која је у многим местима носилац те ‘ренесансе’, кроз оснивање разних ‘националних’ удружења, кроз повратак вредностима румунског православља итд.

Упркос свему, Румуни у Банату данас сматрају себе саставним делом српског друштва, тако да се њихов двоструки идентитет и у овим најновијим временима демократских промена испољава као идентитет грађана који су интегрисани у државу у којој живе, а који не одустају ни од свог националног – румунског идентитета. Њихово ‘ми’, односно ‘наши’, означава и Србе, ма где се налазили они у свету, и – наравно – сународнике са простора Баната, а понекад, али не увек, и оне из Румуније. Румуни из матичне земље су често за Румуне из Србије ‘они’, иако их доживљавају као сународнике.

Када је реч о асимилацији, која, као што смо приметили, није ретка појава код банатских Румуна, њена прва фаза је акултурација, којом су обухваћени скоро сви припадници ове етничке заједнице код нас. На њу се надовезује психичка асимилација, која се односи на преузимање начина мишљења, менталитета, обичаја, навика и традиција већинског народа, и она се најчешће одвија несвесно. Постоји, међутим, и такозвана социоетничка асимилација, која је карактеристична за мултиетничке средине, а манифестује се кроз мешовите бракове, школовање на нематерњем језику и др. (Spărgoșiu 1993, 12). Свакако да све ове појаве, уколико не постану екстремно наглашене, имају позитивну улогу у развоју мањинске заједнице, па и њеног идентитета, јер изолација, стварање неких затворених кругова у којима нема места утицају са стране не доприноси напретку једног друштва и његовог становништва, из простог разлога што време иде напред и што се друштвене промене не могу зауставити. Уколико, међутим, горепоменуте појаве прелазе у екстрем, резултат је брза асимилација. У многим ситуацијама, на идентитет мањинаца и њихову асимилацију утиче и оно што смо ми дефинисали као ‘мањински комплекс’, који је присутан у подсвести већине грађана који припадају некој мањинској заједници. Ова је појава, по нашем мишљењу, везана првенствено за употребу матерњег језика (и то, не књижевног језика него дијалекта), који није језик ‘већине’, односно државе у којој мањинац живи, а састоји се у осећању да припадник мањинског народа, упркос равноправности са већинским народом, упркос могућности употребе матерњег (књижевног) језика у школи, штампи, јавном животу, ипак осећа неку дозу инфериорности, која почива на идеји о припадности другом

народу¹. Свему томе доприноси и чињеница да припадник румунске мањине у Банату не познаје довољно добро свој књижевни матерњи језик, услед постојања административне границе између државе у којој живи и матичне државе, али и услед саме ситуације која је била присутна у матичној држави у доба комунистичког режима – периоду који је трајао скоро пола века, када је Румунија била прилично затворена према свету. Томе су доприносиле и унутрашње друштвено–економске и културне прилике у тадашњој Румунији, те животни стандард и, што је по нама веома важно, средства масовних комуникација, која нису била привлачна, пре свега, за млађе генерације Румуна у Војводини, што их је удаљавало и од матичне државе, а и од матерњег књижевног језика. Када је комунистичка ‘гвоздена завеса’ пала, након децембарске револуције из 1989, стање око интересовања за матерњи књижевни језик и националну културу донекле се поправило, али то ипак није могло да спречи већ започети процес денационализације, који је у појединим местима у српском делу Банату већ био у пуном замаху међу Румунима.

Интересантно је да, како се чини, ‘мањински комплекс’ наставља да се осећа и у следећим генерацијама, међу већ одавно асимилованим потомцима бивших мањинаца, упорним негирањем и скривањем свог румунског порекла, и чак присуством одређеног негативног става према свему што је везано за овај народ. Таквих случајева има како међу обичним грађанима тако и међу врхунским интелектуалцима². Опет, с друге стране, помињемо још један специфичан случај – случај Румуна у Орешцу код Вршца, где младе и средње генерације готово уопште не познају матерњи језик, али се ипак и даље званично изјашњавају као Румуни, припадају румунској православној цркви и славе румунске црквене празнике. Питање идентитета у овом случају представља преседан када је реч о румунском становништву у Банату и изузетак од правила које смо приказали у горњим редовима.

Постојање образовања на румунском језику на свим нивоима, средства масовних комуникација на матерњем језику, доследно пропагирање југословенског патриотизма, али посебно све повољнији услови живота током времена (почевши од шездесетих година прошлог века), учинили су да Румуни из Баната створе, како смо већ претходно приметили, посебан

¹ О ‘мањинском комплексу’ код Румуна у Банату видети: Đurić-Milovanović, Maran i Sikimić (2011, 14–15).

² У том смислу, наводимо пример Борислава Јанкулова (1878–1969), угледног историчара и професора, родом из Сефкерина, који у свом, иначе изузетно вредном, историографском делу *Преглед колонизације Војводине у XVIII и XIX веку* (1961), даје једну прилично искривљену слику о Румунима, засновану на ненаучном објашњавању историје и етногенезе Румуна и карактера њиховог језика. Тиме је овај историчар, можда и ненамерно, покушавао да потисне из своје свести ‘непријатну’ истину о свом румунском пореклу, што, уосталом, није усамљен случај код становника Сефкерина, чији су се преци ту населили из Ердеља крајем XVIII века [в. Maran (2011, 209)]. С друге стране, у Добрици код Алибунара, где је такође током XIX и XX века дошло до потпуне асимилације румунског становништва [в. Maran (2005, 95–98)], иако се њихови потомци званично изјашњавају као Срби, један део тог становништва не негира своје румунско порекло.

идентитет (Spăriosu 1993, 8). Међутим, поред националног идентитета који, како примећујемо, има своје специфичности и који је на неки начин јединствен, међу Румунима у Банату су присутне и друге врсте идентитета, оне које су везане за регионалну, односно локалну средину у којој живе. Регионални идентитет је онај ‘банаћански’, који се у одређеним ситуацијама испољава као начин да се потенцира одређена разлика која постоји између ‘нас’ и сународника са других простора. Опет, Румуни Банаћани живе са обе стране српско-румунске границе, и у српском, и у румунском Банату. Припадници румунске мањине у српском делу Баната виде своје сународнике из оног другог дела Баната као ‘наше’, много више него оне са других територија данашње Румуније. Историјско наслеђе, коришћење истог дијалекта и исти менталитет чине да се банаћански идентитет упорно супротставља и да често надјачава друге облике идентитета. Овај идентитет се стварао вековима, али је почео да бива потенциран нарочито од времена полета националног покрета у другој половини XIX века, када се центар тог покрета налазио у Лугожу. ‘Банатска идеја’ је особито добила на интензитету у румунском делу Баната током тридесетих година прошлог века (Jugta 1994, 12–21), и упркос административној граници, имала је снажног одјека и међу Румунима у југословенском Банату. Тиме је још знатније потенциран већ поменути регионални идентитет, чији су носиоци сада још више тежили доказивању својих специфичности и стваралачких могућности, често непримећених са стране. То је у одређеној форми настављено и у комунистичко доба, како у Румунији тако и код нас.

Овај регионални, ‘банаћански’ идентитет претрпео је у последњих нешто више од пола века и неке измене, а под утицајем појаве ‘војвођанског’ идентитета након Другог светског рата, потенцираног након оснивања Војводине као аутономне покрајине у саставу југословенске федерације. То не значи да се та два ‘регионална’ идентитета искључују, али често проузрокују одређену дозу конфузије у мањинској свести.

Слично је и са локалним идентитетом, који је нарочито присутан међу становницима већих румунских места, или оних која се могу похвалити одређеном традицијом и значајнијим остварењима на културно-националном или економском плану. Овај локални идентитет је у нашем делу Баната нарочито изражен у следећим местима: Уздин, Владимировац, Торак (Бегејци), Куштиљ, Селеуш, Николинци, а у одређеној мери – и у другим местима. Он понекад проузрокује оштру конкуренцију и присуство такмичарског духа на свим пољима, а пре свега у области културно-националног стваралаштва. Тако, становници горепоменутих места често сматрају своје село ‘предводником’ међу Румунима у Банату, уздижући га до небеса, користећи у том смислу и неке не баш увек оригиналне синтагме, попут ‘пупка света’ (за Уздин), или ‘румунске Атине’ (за Владимировац, у периоду између два светска рата). То, с друге стране, има понекад и своју позитивну страну, зато што буђење духа конкуренције утиче на анимацију и интензификацију разних врста аматерског рада на селу, али и других активности.

Када је реч о културном аматеризму и о културном стваралаштву уопште, наглашавамо да његов утицај на уобличавање румунског идентитета у Банату није уопште за занемаривање. Од саме његове појаве, у периоду који траје више од сто педесет година, организовани румунски културни покрет, који се од својих почетака развијао као мањинска култура, како у Хабзбуршкој монархији тако и у југословенској краљевини и у послератној Југославији и данашњој Србији, показује одређену упорност, а у каснијем периоду – и креативну зрелост. Чињеница је, међутим, да се све до пре неколико деценија у банатском селу најчешће развијао један ограничен и изолован културни живот, у којем нису били у довољној мери изражени утицаји културних, књижевних или уметничких вредности тадашњег света (Маран 2009, 341). Румунско мањинско стваралаштво се у последњих сто година развијало под покровитељством двеју култура – југословенске (односно српске) и румунске, а истовремено, имајући у виду и стечено наслеђе из претходних времена, и као одјек онога што се дешавало у свету. Неки су у њој видели само једну периферну појаву, која опстаје искључиво уз помоћ традиције или музике, без способности за неко вредније стваралаштво, што су, ипак, неки ствараоци и културни активисти демантовали још пре више деценија, а нарочито у новије време, када је дошло до сазревања нечег оригиналног и аутентичног, те до интегрисања у много шире културне токове, улазећи директно у контакт са европским вредностима и осећајући тако вибрације савременог света.

Свему овоме треба додати и постојање конфесионалног идентитета, као што смо већ нагласили, чија улога у животу ове заједнице такође није за занемаривање. Веома често, национални идентитет Румуна у Банату 'подразумева' и православни верски идентитет. То, међутим, није случај са припадницима неопротестантских заједница, којих међу Румунима у Банату има приличан број (и, у мањем броју, гркокатолика из Марковца и Вршца). За њих се често користи и појам 'двострука мањина', у смислу националне мањине у држави у којој живе и верске мањине у оквиру сопствене националне заједнице (Ђурић-Milovanović 2009, 202).

Како бисмо сазнали какав је данас став млађих генерација Румуна у Банату према сопственом идентитету, спровели смо једно истраживање међу ученицима четвртих разреда средњих школа (матуранти) који похађају наставу на румунском језику. Ученицима је подељен упитник састављен од 25 питања која се директно односе на њихов став према идентитету, матерњем језику, националној историји и култури. Истраживање је реализовано крајем 2011. г. у Гимназији „Борислав Петров Браца“ у Вршцу и у Економско-трговачкој школи „Доситеј Обрадовић“ у Алибунару, које су две једине средње школе у Републици Србији у којима постоје одељења са наставом на румунском језику. Упитник је попунило укупно 50 ученика. На прво питање, за које сматрамо и да најбоље одражава став матураната према сопственом идентитету, а које гласи: „Који је ваш примарни идентитет?“, велика већина испитаника (44) је одговорила да је то румунски идентитет, док је само троје њих (3) заокружило српски, односно двоје (2) – војвођански идентитет, а један се није изјаснио. Интересантно је да ниједан испитаник није заокружио опцију

‘банаћански’ идентитет, што донекле оповргава наша претходна размишљања о значају регионалног идентитета. На питање шта је најосновније да би се неко осећао као припадник румунске мањине у Банату, мишљења су била подељена, али је ипак највише испитаника (26) сматрало да је најзначајније да такав појединац потиче из румунске породице. Треће питање се односило на став према сопственом идентитету уколико бисте се налазили у иностранству. И овде су мишљења била прилично подељена, али је највише испитаника (25, односно 50%) сматрало да би на питање о идентитету одговор био – Румун из Србије, док је њих 11 дало одговор – Србин, а по седморо њих – Румун, одн. Румун из Војводине. Ово је сасвим јасан доказ о одређеној идентитетској конфузији која влада међу овом популацијом. Према мишљењу испитаника, најзначајније институције за очување националног идентитета су школе (32 одговора) и културна друштва (16).

Следе питања која се односе на матерњи језик, из којих се види какав је став младих људи према књижевном језику, свакодневном говору (дијалекту) и државном језику. Тако је чак 47 испитаника одговорило да је значајно да мањинац познаје свој матерњи језик, а на питање колико добро познају књижевни матерњи језик, њих 35 је одговорило да га познају добро, док је њих 15 заокружило да само делимично познаје књижевни језик. И осмо питање се односило на коришћење језика, где је 32 испитаника одговорило да им је у свакодневном говору најлакше да се користе дијалектом, а њих 15 сматра да им је свеједно говоре ли на дијалекту, књижевном румунском или пак српском језику. Већина ученика (36) је признала да у свакодневни говор понекад убацује изразе на српском језику, док су остали одговорили да то увек чине. И када је реч о модерном начину комуникације (СМС поруке, мејл поруке, друштвене мреже), показало се да мање од половине испитаника (19) користи румунски језик, а њих 21 то чини само понекад. Петнаест матураната је признало да нема навику да пише на румунском језику, а њих 6 да не умеју добро да се изражавају у писаној форми на румунском језику. Један испитаник сматра да ће бити исмеван ако пише на румунском. То је исти онај ученик који је на следеће питање одговорио да сматра румунски језик мање вредним од српског или других језика. Очигледно је, дакле, да је код ове младе особе феномен ‘мањинског комплекса’ израженији него код других испитаника. Од испитаника који сматрају да не познају довољно књижевни матерњи језик, њих 17 види узрок томе у недовољној конверзацији на овом језику. Присуство ‘мањинског комплекса’ се види и из одговора на шеснаесто питање, где је петоро испитаника одговорило да се, у зависности од ситуације, понекад устручавају да на јавном месту користе матерњи језик. Већина испитаника (34) сматра да је добро да деца из мешовитих бракова познају језик оба родитеља, зато што је то у њиховом интересу, али да ипак родитељи сами треба да одлуче шта ће са својим дететом чинити по том питању (39 испитаника).

Следи група питања која се односе на друге елементе идентитета. Једно од најпровокативнијих је, свакако, двадесето питање, које тражи од матураната да одговоре за кога ће навијати у случају спортског сусрета између једног српског и једног румунског клуба или репрезентације.

Одговори су били подељени. Њих 24 би навијало за српски клуб, четворо за румунски клуб, а њих четрнаесторо кажу да то зависи од ситуације и од тренутног расположења. Оваква подељена мишљења још једном потврђују наш став о вишеструком идентитету овог становништва. Слична је ситуација и са ставом према историји. Наиме, на питање коју историју доживљавају као своју, једанаесторо ученика се определило за српску, тринаесторо за румунску историју, а њих 21 сматра да им припадају историје оба народа. Свега њих троје је одговорило да историју Баната доживљавају као своју. Већина ових младих особа је одговорила да воли да иде у Румунију (39), док је један признао да није никад био у матичној земљи, а њих 9 иде само када је то неопходно. И када је реч о односу између националног и верског идентитета, показало се да већина (40 ученика) сматра да се та два идентитета допуњују и да доживљава цркву као саставни део националног идентитета. Најзад, последње питање се односило на медије, односно на то колико наше млађе генерације прате медије на матерњем језику. Одговор је био потврдан у 33 случаја, њих 14 је одговорило одречно, док су два испитаника одговорила да прате само неке од тих медија.

Имајући у виду резултате овог упитника, можемо приметити да код млађих генерација Румуна у Банату постоје одређени елементи вишеструког идентитета, нарочито имајући у виду чињеницу да су испитаници на нека питања давали дијаметрално супротне одговоре. У закључку, можемо констатовати да постојање таквог вишеструког идентитета код Румуна у Банату има свакако и своје позитивне стране, али да оно такође утиче и на бржу асимилацију и, истовремено, на смањење броја припадника ове националне заједнице код нас – процес који се одвија вртоглавом брзином и који прети да на крају доведе до њеног потпуног гашења на овим просторима.

Литература:

- Ђурић-Миловановић, Aleksandra. 2009. „Minorități duble și invizibile: Românii năzărineni din Voivodina.” *Anuarul Institutului pentru Cultură a Românilor din Voivodina* (2009): 201–216.
- Ђурић-Миловановић, Aleksandra, Mirča Maran i Biljana Simikić. 2011. *Rumunske verske zajednice u Banatu*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov”.
- Јанкулов, Борислав. 2003. *Преглед колонизације Војводине у XVIII и XIX веку*. Нови Сад–Панчево: Матица српска–Историјски архив у Панчеву.
- Jurma, Gheorghe. 1994. *Descoperirea Banatului*. Reșița: Editura Timpul.
- Măran, Mircea. 2005. *Contribuții istorice bănățene*. Novi Sad: Consiliul Național al Minorităților Române din Serbia.
- Maran, Mirča. 2008. *Kulturne prilike kod Rumuna u Banatu 1945–1952*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov”.
- Maran, Mirča. 2011. *Rumuni u Vojvodini*. Zrenjanin: Zavod za kulturu Rumuna.

- Popi, Gligor. 1976. *Rumuni u jugoslovenskom Banatu između dva rata (1918–1941)*. Novi Sad: Institut za izučavanje istorije Vojvodine.
- Spăriosu, Trăilă. 1993. *Identitate națională – studiu sociopsihologic*. Uzdin–Timișoara: Cenaclul literar „Tibiscus” – Asociația istoricilor bănățeni.

Mircea Maran

The Romanians in Banat. Particularities of Identity

Romanians are a Banat ethnic minority of the Autonomous Province of Vojvodina, a minority which has played a role in the historical development of the province. Present in over 40 settlements in the area, Romanians have from the very beginning been an integral part of a multiethnic, multicultural and multiconfessional milieu which has maintained its characteristics until now. This population's expression of their identity has different forms which make it unique for many reasons. Besides the national and ethnic Romanian identity, there are other forms of identity, namely: *state* – formerly Yugoslavian, now Serbian, *regional* – Banat identity, which is very prominent in most members of this minority, *local* – related to affiliation to a certain place of birth or residence and finally *religious*, mostly Orthodox Christian, which in most cases is concomitant with the ethnic identity. All these types of identity are intertwined, complementing each other, but can also cause some degree of confusion and uncertainty, and even led to conflict and cancelling each other out. These findings were confirmed by our research, conducted among the students of the final year of high school late last year, and the results are presented in this paper.

Key words:
identity, Romanians,
Banat, minority,
bilingualism.